ביצד מברכין וכו' חוץ מן היין. שמתוך תשיביתו קבעו לו ברכה לעצמו וכן בפת: בורא מיני דשאים. לפי שיש בכולן פרי האדמה דשאים וחרבים כגון קטניות וכי יאודה כמי הבר ברכה לכל מין ומין: **גמ'** "קדש הלולים". בנטע רבעי כתיב ומשמע שני הלולים טעון באכילתו כשתאכלנו בשנה תורה אור הרביעית שהוא מותר באכילה: מאי מיבעי ליה. הלולים נשון חלוליים מיניהו אתא לאוריי אחליה והדר אכליה הוליהו לחולין ע"י פדיון אם באת לאוכלו חוץ לירושלים אבל למדך שלא נאמרה תורה רבעי אלא בכרם שנטע. קדש הלולים דבר שמהללין בו טעון הלל וזהו יין: שאין לומרים. הלוים שיר של קרבן במקדש אלא על היין כשמנסכין נסכי מזבח: הניחא למ"ד כו'. כולה סיומא דפרכא הוא וה"ק הניחא הא דילפת ברכה מהכא למאן דאמר נטע רבעי לאיש ליה כל פירות האילן בתורת רבעי ולא דרים מהכא דבר דטעון הלל טעון הלל' אייתר ליה חד הלול לברכה: מאי איכא למימר. הא מיבעי ליה למדרש שאין הלל אלא במקום הלול: חד תני כרם רבעי. בכל מקום שיש במשנה נטע רבעי תני איזהו כרם: הניחא לי ליף בני"ש. דריש למלויה בנ"ש ואייתר ליה חד הלול לברכה: תשכחן לאחריו. דאתשכחן בברכת המזון דכתיב "ואכלת ושבעת וברכת" (דברים ח): חייב בעולות. וכרמך לא תטוול (ויקרא יט) איזהו עולות כל שאין להן פסיגין לא כתף ולא נתף אלא שורה יחידים של ענבים: קמה תוכית. דאשכחן דאברכה רחמנא ברכה דכתיב ואכל בה לחם וגו' (דברים ח) וסמיך ליה ואכלת ושבעת וברכת: לד מזבח. יין לנסכים וסלת למנחות: ז' מינין. האמורים בארץ חטה ושעורה וגו' (שם ח) וכתריהו כתיב ואכלת ושבעת וברכת: שכן טעונים בכורים. דהכי אמריכן במנחות (פ"ט ד' פד:) נאמר כאן ארץ *כי באתי אל הארץ (דברים כו) ונאמר להלן ארץ חטה ושעורה מה להלן שבח הארץ אף כאן שבח הארץ: אלא סברא הוא. דלהרוויהו אית לה פירכא ולא אמר דאתי כרם ויליף ברכה מז' המינים אלא פירכא שכן טעונים בכורים ולא אמר דאתי נטע רבעי אלא למפרך הכינה מילי דבר נטיעה דלאו בר נטיעה מגלן אלא סברא הוא דכיון דנהנה צריך להודות למי שברא אם מעל. כנהנה מן ההקדש דכתיב "לה' הארץ ומלואה כדאמריכן לקמן: לאחר ברכה. הרי היא לבני אדם: גוזל

ביצד מברכין על הפירות? "על פירות האילן" הוא אומר בורא פרי העץ חוץ מן היין שעל היין הוא אומר בורא פרי הגפן, ועל פירות הארץ הוא אומר בורא פרי האדמה חוץ מן הפת שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ, ועל הירקות הוא אומר בורא פרי האדמה רבי יהודה אומר בורא מיני דשאים: **גמ'** מנא ה"מ *דתנו רבנן קדש הלולים לה" מלמד שטעונים ברכה לפניהם ולאחריהם מכאן אמר ר"ע אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברך ודאי "קדש הלולים" להבי הוא דאתא האי מיבעי ליה חד דאמר רחמנא "אחליה והדר אכליה ואידך דבר הטעון "שירה, טעון הלל ושאינו טעון שירה אין טעון הלל [בכדר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן: *דאמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין [ר'] שאין אומרים שירה אלא על היין? שנאמר "ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלהים ואנשים" אם אנשים משמח אלהים במה משמח מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין הניחא למאן דתני [ר'] נטע רבעי אלא למאן דתני כרם רבעי מאי איכא למימר? דאתמר ר' חייא ור' שמעון ברבי "חד תני כרם רבעי וחד תני נטע רבעי ולמאן דתני כרם רבעי הניחא אי ליף ג"ש דתניא ר' אומר נאמר כאן "להוסיף לכם תבואתו" ונאמר להלן "ותבואת הכרם" מה להלן כרם אף כאן כרם אייתר ליה חד הלול לברכה ואי לא ליף גזרה שוה ברכה מנא ליה ולא נמי ליף גזרה שוה אשכחן לאחריו, לפניו מנין? הא לא קשיא דאתיא בקל וחומר *כשהוא שבע מברך, כשהוא רעב לא כל שכן, אשכחן כרם שאר מינין מנין? דיליף מכרם: מה כרם דבר שנהנה וטעון ברכה אף כל דבר שנהנה טעון ברכה, איכא למפרך מה לכרם שכן חייב בעולות, קמה תוכית מה לקמה שכן חייבת בחלה, כרם יוכיח *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן דבר שנהנה וטעון ברכה אף כל דבר שנהנה טעון ברכה, מה להצד השוה שבהן שכן יש בו צד מזבח, ואתי נמי זית דאית ביה צד מזבח, וזית מצד מזבח אתי והא בהדיא כתיב ביה "כרם" דכתיב "ויבער מגדיש ועד קמה ועד כרם זית? אמר *רב פפא "כרם זית אקרי "כרם" כרם זית? אמר *רב פפא "כרם זית אקרי "כרם" סתמא לא אקרי מ"מ קשיא מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח אלא דיליף לה משבעת המינין: מה שבעת המינין דבר שנהנה וטעון ברכה אף כל דבר שנהנה טעון ברכה, מה לשבעת המינין שכן חייבין בבכורים ועוד התינח לאחריו לפניו מנין? הא לא קשיא דאתי בקל וחומר כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לכ"ש? למאן דתני נטע רבעי הא תינח כל דבר נטיעה דלאו בר נטיעה כגון בשר ביצים ודגים מנא ליה? אלא סברא הוא: אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה: ת"ר "אסור לו לאדם שיהנה מן העוה"ז בלא ברכה *וכל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה מעל. מאי תקנתיה? ילך אצל חכם מאי עביד ליה? הא עביד ליה איסורא? אלא אמר רבא ילך אצל חכם מעיקרא וילמדנו ברכות כדי שלא יבא לידי מעילה. אמר רב יהודה אמר שמואל כל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה כאילו נהנה מקדשי שמים שנא' "לה' הארץ ומלואה" ר' לוי רמי: כתיב "לה' הארץ ומלואה" וכתיב "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם" לא קשיא כאן קודם ברכה כאן

ביצד מברכין. לא שייך להקשות קגא היכא קאי דקתני כילד כדפריך בריש מכילתין (ד' כ.) משום דהכא סברא הוא לגבך כדמסיק בגמרא דאסור לייהנות מן העולם הזה בלא ברכה אי נמי מ"ל דקאי אמתני' דמי שמתו (ד' כ:) דקתני בעל קרי מברך לאחריו ואינו מברך לפניו והכי נמי שייך הכא לגבך על כל דבר ודבר ע"כ קאמר הכא כילד מברכין:

אחליה והדר אכליה. קימה למה לי קרא הא בפ"ב דקדושין (ד' כד:) גמרינן "קדש-קדש" ממעשר שני א"כ נילף ממעשר שני דאי לאו קרא דהלוים הוה אמינא דאדרבה נילף לחומרא קדש קדש משביעית ואין לו פדיון? אלא פי' כי מעשר שני ממש ודוקא בזמן שמעשר שני נוהג כמו בשנה ראשונה ושניה ורביעית וחמישית לשמיטה נוהג אבל אכל שלישית ושביעית שמעשר עני דוקא אימא לא קמ"ל הלוים*: **ישאין** לומרים שירה אלא על היין. פירוש אין לומרים שירה על שום אכילת מזבח כגון זריקת דמים וקטורת המים כי אם על היין אבל ודאי מצינו שירה בלא יין כגון הלל שבשחיטת פסחים (המיד ל' סד:) [פ"ש בהוספות]:

ולמאן דתני כרם רבעי וכו'. ועתה קיימא לן דרבעי נוהג אף בח"ל מיהו בכרם נוהג ולא בשאר אילנות דכל המיקל באילן הלכה כמותו בח"ל, וכרם רבעי בזמן הזה מחללין על שוה פרוטה ושותקו ומטילו לנהר וכן מפורש בשאלתות דרב אחאי [פרשת קדושים סימן ק]:

ואתי נמי זית במה הלל. ואי"ת איכא למפרך מה להלל השוה שכן חייבים בלקט, דפרט בכרם חייבו לקט משא"כ בזית דאין בו לקט? וי"ל דניחא ליה למפרך פירכא אחרי' יהא הלל השוה חשוב למיתי זית מיניה מ"מ קאמר דשאר מינים לא ידע מיניה: **תינה** לאחריו. דעיקר ברכה לאחריו כדכתיב "ואכלת ושבעת וברכת": **לפניו** לכ"ש: לאו ק"ו הוא דאם כן תהא ברכה דלפניו מדאוריתא ולעיל פרק מי שמתו (דף כא.) משמע נבי בעל קרי דלאו דאורייתא הוא ואפי' רבי יהודה לא פליג אלא משום דמשאן כהלכות דרך ארץ (שם ל' כב. *): **דבר** שאין נגזלו מן הקרקע. כגון בשר וחלב. ואי"ת אמאי איצטרי בשר אפילו ירקות נמי לא תיתי ליה וי"ל דאיצטרי למימר דאיכא חולין, ואפי' רש"י ניחא דגרים דלאו בר נטיעה מנין" ואיכא למימר דאתא משאר חילנות דאיכא למפרך מה להך שכן חייבים בפיאה: **אלא** סברא הוא אסור לאדם שיהנה כו'. וקרא דנסיב לעיל אסמכתא בעלמא והגמרא היה סבור מתחלה דלמוד גמור הוא: כאן

א א מיי' פ"ח מהל' ברכות סמג עשין כז טור ש"ע א"ח סימן רב סעיף ג:
ב ב מיי' ופמג שם טור ש"ע א"ח סימן רג סעיף ג:
ג ג מיי' פ"ג שם סל"ג סמג שם טור ש"ע א"ח סי' קסז סעיף ב:
ד ד מיי' פ"ח שם סמג שם טור ש"ע א"ח סימן רה סעיף ג:
ה [ד] מיי' פ"ג מהל' כלי המקדש הלכה ב: [ה] מיי' פ"ט מהלכות מעשר שני טור ש"ע י"ד סימן רלד סעיף ז וכנ"ל שם:
ו ה ו מיי' פ"ח שם הל' ב סמג שם טור א"ח סימן רי סעיף ג:

גליון השס"ם

גמ' אחליה והדר אכליה. ביתשלמי פ"ז דפאה אמר אחר דרשה דכתיב לא נתמעטו רבנן בין ר' לא'. וכן הוא ביתשלמי פ"ט דשבת על דרשה דאלה הדברים אלו נ"ש מלאכות: שם חד תני כרם רבעי. עי' סוטה מג ע"ב רש"י ד"ה קלא ומע"ב: שם כרם זית איקרי. וכמיין זה מולין קלט ע"ב וש"נ: תוס' ד"ה ולמאן כו' שוה פרוטה. וכן הוא בברייתא ריש ומתוס' לי כיון דילפינן מלול מלול ממעשר ליכטי מלול ב' על דבר שאינו ערוה ולפ"ז מ"מ "רבעי" הנהנה...

מקור הברכות הנהנין

[לקמן לו.]

ת"כ פ' קדושים פ"ג ס"ו

ויקרא ט"ז

ויקרא ט"ז

ויקרא ט"ז